

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Effektutvärdering av socialfondsprogrammet 2014-2020

Sammanfattning

Socialfondsprogrammet
2014–2020

Innehåll

Det nationella Socialfondsprogrammet 2014–2020	5
Effektutvärderingen av Socialfondsprogrammet	5
Programövergripande slutsatser och rekommendationer	7
Följ upp samtliga mål eller avgränsa programmets ambitioner	8
Satsa på tydligare genomförandestrategier	9
Minska komplexiteten	9
Gör en tydligare uppdelning mellan tillämpnings- och metodutvecklingsprojekt	9
Förbättra och utveckla stödet till projekten	9
Stärk förutsättningarna för utvärdering och fördjupade studier	10
Horisontella principer i Socialfondsprogrammet	11
De horisontella principerna	12
Icke-diskriminering och lika villkor vad gäller arbete.	13
Kvinnor och män med funktionsnedsättning är delaktiga i arbetslivet.	13
Lika villkor för kvinnor och män på arbetsmarknaden.	13
Hög ambitionsnivå men svag styrning	13
Graden av integrering har varierat	13
Horisontella mål har bidragit till insatser som annars inte hade genomförts	14
Projekt som syftar till förbättrad kompetensförsörjning	15
Kompetensutvecklingsprojektens resultat och effekter	17
Utmaningar och framgångsfaktorer	18
Rekommendationer	19

Projekt som syftar till att ge stöd åt de som står långt ifrån arbetsmarknaden	21
Resultat och effekter när det gäller projekt som riktar sig till de som står långt ifrån arbetsmarknaden	23
Utmaningar och framgångsfaktorer	25
Rekommendationer	25
Projekt som syftar till att minska ungdomsarbetslösheten	27
Resultat	29
Utmaningar och framgångsfaktorer	30
Rekommendationer	30

Det nationella Socialfondsprogrammet 2014–2020

Det nationella Socialfondsprogrammet syftar till att öka tillväxten och sysselsättningen i Sverige. Genom programmet beviljas medel till projekt inom tre olika programområden och sex särskilda mål. Programmet har under perioden 2014 – 2020 omsatt 12,8 miljarder kronor och medfinansierat 867 projekt. En stor del av projektägarna anger att de inte skulle haft möjlighet att genomföra projekten om de inte haft medfinansiering från fonden.

De horisontella principerna jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering ska integreras i allt arbete inom den Europeiska socialfonden. Den fjärde principen om ekologisk hållbarhet ska beaktas i särskilda utlysningar. De projekt som beviljas genom programmets utlysningar ska sammantaget bidra till mål och förväntade resultat på individ-, organisations-, och strukturnivå.

Effektutvärderingen av Socialfondsprogrammet

Sweco fick i uppdrag av Svenska ESF-rådet att genomföra effektutvärderingen av det nationella Socialfondsprogrammet för programperioden 2014–2020. Utvärderingen har inte bara haft ett ansvarsutkrävande perspektiv utan den har även syftat till att bidra med ett lärande inför nästa programperiod.¹

Fyra utvärderingskriterier har utgjort ett ramverk för utvärderingen: måluppfyllelse, effekter, relevans och effektivitet. Utöver de fyra utvärderingskriterierna har de horisontella principerna och integreringen av dem i programgenomförandet utgjort ett särskilt fokusområde för utvärderingen.

Datainsamlingen har bestått av dokumentstudier, forskningsöversikter, intervjuer med nyckelpersoner, enkätundersökningar till projekt och samordnare på ESF-rådet, kvantitativa effektanalyser av individdata samt fallstudier av några utvalda projekt.

1 Den som är intresserad av en mer detaljerad jämförelse kan ta del av hela slutrapporten: [Effektutvärdering av det nationella socialfondsprogrammet \(esf.se\)](https://www.esf.se/effektutvardering-av-det-nationella-socialfondsprogrammet)

Programövergripande slutsatser och rekommendationer

Programövergripande slutsatser och rekommendationer

Följ upp samtliga mål eller avgränsa programmets ambitioner

En del av de programövergripande slutsatser som kan dras, och rekommendationer som kan göras, berör programmets styrning. Den första av dessa är att utveckla programmets styrning och uppföljning så att den omfattar samtliga mål eller att avgränsa programmets ambitioner. Denna rekommendation görs mot bakgrund av att det finns målsättningar på individ-, organisations- och strukturnivå men att uppföljningen främst sker på individnivån genom exempelvis deltagarstatistik eller finansiella utfall. När det gäller målsättningar på organisations- och strukturnivåerna är inte uppföljningen lika tydlig.

Satsa på tydligare genomförandestrategier

En annan slutsats är att det behövs tydligare genomförandestrategier för att visa hur programmets samtliga mål ska uppnås och hur prioriteringar ska göras. I det sammanhanget behövs även inkluderas hur viktiga aktörer som är kritiska i genomförandet ska involveras och engageras. De nationella och regionala handlingsplaner som finns medför en viss operationalisering av målsättningar men är för brett formulerade för att fungera som effektiva verktyg för styrning och prioritering.

Minska komplexiteten

De krav och förväntningar som projekten ska uppfylla är många och ibland motstridiga. Slutsatsen är att det behövs mer realistiska förväntningar på projekten. Genom att minska antalet mål och krav som projekten ska uppfylla kan effektiviteten öka och genomförandet bli bättre. Exempelvis är det vanligt att enskilda projekt har ett metodutvecklande syfte, att de har volymmål när det gäller deltagare, att de har som målsättning att nå en påverkan på individ-, organisations och strukturnivå samt att de ska arbeta med horisontella principer. Om enskilda projekt kan fokusera mer tydligt på någon eller några dimensioner blir genomförandet mindre komplext och det blir lättare att lyckas med det som man har föresatt sig.

Gör en tydligare uppdelning mellan tillämpnings- och metodutvecklingsprojekt

Att göra en tydligare uppdelning mellan tillämpnings- och metodutvecklingsprojekt samt att begränsa antalet rena metodutvecklingsprojekt kan vara ett annat sätt att förenkla och ge en ökad effektivitet i programmets genomförande. Då det kan vara svårt för enskilda projekt att verka strukturerande kan det vara värt att släppa det här kravet i en del av fallen. Strukturpåverkan kan i stället uppnås genom särskilda strategier och på en övergripande nivå i programmet.

Förbättra och utveckla stödet till projekten

En viktig del av slutsatserna berör hur stödet till projekten kan förbättras och utvecklas. En del av slutsatserna berör samordnarnas roll. Stödet till samordnarna bör utvecklas så att enhetligheten ökar och det blir mindre variation i tolkningar när det gäller tillämpningen av olika regelverk. Socialfonden bör även fortsätta med det arbete som har påbörjats när det gäller att förenkla deltagaradministrationen.

Regelverk och administration är fortfarande en stor utmaning för många projekt, det gäller särskilt för civilsamhällesorganisationer och det privata näringslivet. Risken är att många potentiella projektägare avskräcks från att söka projektmedel från Socialfonden på grund av den administrativa bördan. Det är även viktigt att arbetet med de horisontella principerna i programmet som helhet, och i de enskilda projekten, underlättas genom att det finns ett utvecklat centralt stöd och vägledning som hjälper till när det gäller operationalisering och konkretion.

Stärk förutsättningarna för utvärdering och fördjupade studier

En del av slutsatserna och rekommendationerna berör utvärderingen av projekten och programmet. Förutsättningarna för att utvärdera både projekten och programmet som helhet bör stärkas. Det kan göras genom att ställa tydligare krav på utvärderingarna, att det blir fler anpassade utvärderingar, fler klusterutvärderingar, fler utvärderingar med en längre tidshorisont och fler methodsäkra effektutvärderingar så att det går att utröna värdet av de nya metoder som testas. En rekommendation är även att göra fler fördjupande studier, exempelvis när det gäller stegförflyttningar och utsatta grupper på arbetsmarknaden.

Många av projekten uppskattar det processtöd de får, men det finns överlappningar i de stöd som ges av ESF-rådet och av projektutvärderarna. Det är därför viktigt att se över ESF-rådets erbjudanden. Det är även viktigt att verka för att ESF-rådet tar ett större ansvar för projektutvärderingarnas innehåll och resultat så att den frågan inte helt överlämnas till projekten.

Horisontella principer i Socialfondsprogrammet

Horisontella principer i Socialfondsprogrammet

De horisontella principerna

I Socialfondprogrammet finns övergripande målsättningar om att integrera de horisontella principerna jämställdhet, tillgänglighet, icke-diskriminering och ekologisk hållbarhet. Tanken är att målsättningarna ska integreras i programmet som helhet samt att varje projekt ska formulera sina egna målsättningar och metoder för att uppnå programmets intentioner. Den övergripande målsättningen är även att integrering av horisontella principer ska bidra till måluppfyllelsen både för projektet och programmet i stort.

Icke-diskriminering och lika villkor vad gäller arbete.

Målet är att projekten främjar icke-diskrimineringsperspektivet i sin verksamhet genom att kunskap om diskriminering används i utformning och genomförande av projekten.

Kvinnor och män med funktionsnedsättning är delaktiga i arbetslivet.

Målet är att projekten främjar tillgänglighetsperspektivet i sin verksamhet genom att identifiera och undanröja hinder för tillgänglighet, och på så sätt möjliggör för kvinnor och män med olika funktionsnedsättningar att bli delaktiga i projektets insatser.

Lika villkor för kvinnor och män på arbetsmarknaden.

Målet är att projekten främjar jämställdhetsperspektivet i sin verksamhet genom att kunskap om kvinnors och mäns olika förutsättningar och villkor på arbetsmarknaden används i analyser och vid genomförande av projekten.

Hög ambitionsnivå men svag styrning

Utvärderingen visar att arbetet med de horisontella principerna har, trots att det har funnits en hög ambitionsnivå, kännetecknats av svag styrning och bristande samsyn om syftet och målen med att arbeta med dessa principer. Det har bland annat lett till en otydlig kravställning på projekten och skillnader i genomförandet både i den regionala tillämpningen och projekten emellan.

Graden av integrering har varierat

Det finns stora skillnader mellan olika projekt när det gäller graden av integrering av horisontella principer där vissa projekt har genomfört mycket omfattande insatser medan andra projekt har integrerat de horisontella principerna i en lägre utsträckning.

Utvärderingen visar även att det har varit utmanande för projekten att integrera de horisontella principerna och att hitta lämpliga och ändamålsenliga aktiviteter. En tydligare kravställning, tydliga instruktioner och mer stödmaterial hade förmodligen gett högre måluppfyllelse och fler resultat och effekter. Det kunskapsstöd som har tillhandahållits inom området horisontella principer har dock upplevts vara användbart, eller mycket användbart, av ungefär hälften av projekten.

När det gäller integreringen av horisontella principer har följande aspekter identifierats som framgångsfaktorer:

- Hög kompetens inom projektgruppen när det gäller jämställdhet och andra horisontella principer.
- Projektets mål och syfte har varit nära relaterat till att skapa en mer jämställd, diskrimineringsfri och/eller tillgänglig arbetsmarknad inom ett begränsat område eller verksamhet.

Horisontella mål har bidragit till insatser som annars inte hade genomförts

Trots att utmaningar har identifierats när det gäller implementeringen av de horisontella principerna visar utvärderingen av programmet att de horisontella målen har bidragit till insatser som annars inte hade genomförts när det gäller jämställdhet, tillgänglighet samt insatser mot diskriminering. Det handlar om en rad olika typer av insatser såsom kunskapshöjande åtgärder, aktiva åtgärder för att jämna ut könsfördelningen bland deltagarna samt könsuppdelad statistik. Det kan även handla om granskning av åtgärder ur ett diskrimineringsperspektiv samt metodutveckling för att exempelvis bli bättre på att möta nya grupper eller för att arbeta med breddad rekrytering. Framför allt har många av projekten arbetat med jämställdhetsperspektivet.

Projekt som syftar till förbättrad kompetensförsörjning

Projekt som syftar till förbättrad kompetensförsörjning

Ett övergripande mål för Socialfonden har varit att förbättra kompetensförsörjningen på den svenska arbetsmarknaden genom att stärka kompetensen hos sysselsatta utifrån arbetsmarknadens behov samt att underlätta övergångarna från utbildning till arbetsmarknad. Denna prioritering har gjorts mot bakgrunden att den svenska arbetsmarknaden har stora utmaningar när det gäller matchning och kompetensförsörjning.

Kompetensutvecklingsprojektens resultat och effekter

Under programperioden har 378 projekt beviljats medel (varav 72 inom PO 1.2, utan deltagare) och 232 738 deltagare har deltagit i olika typer av kompetenshöjande insatser. Som ett svar på de utmaningar som flyktingkrisen 2015 innebar har medel riktats för att genomföra kompetensutvecklingsinsatser med syfte att stärka mottagningssystemet för nyanlända.

En del av projekten inom programområdet (de som återfinns inom målområde PO1:1) ska mer specifikt bidra till att stärka kompetensen hos de sysselsatta, men även bland de som står långt ifrån arbetsmarknaden, utifrån de behov som finns på arbetsmarknaden. Dessa projekt syftar till att tillgodose arbetsmarknadens behov av arbetskraft samt att verka för att arbetsorganisationer får en bredare rekryteringsbas och blir mer hållbara.

När det gäller deltagarnas sammansättning kan det konstateras att projekten lyckats nå vissa målgrupper bättre än andra. Majoriteten av deltagarna har varit anställda i offentlig sektor och programmet har endast i begränsad omfattning nått anställda i de privata och ideella sektorerna. Projekten har även i högre utsträckning nått kvinnor och inrikes födda än män och utrikes födda. Målgrupper med en svag ställning på arbetsmarknaden är även de grupper som i lägre utsträckning har nåtts av projektens insatser. Det gäller inte minst arbetslösa som är en av målgrupperna för den här typen av projekt.

Rent konkret har projekten bidragit till en rad olika resultat- och effekter på individ-, organisations- och strukturnivå. Det handlar framför allt om att:

- De deltagarmål som har satts upp har uppnåtts (bortsett från målet att nå arbetslösa deltagare).
- De kvantitativa målsättningar som har satts upp när det gäller andelen som har fått en förbättrad arbetsmarknadssituation har överträffats och en mindre andel har erhållit någon typ av kvalifikation.
- De effektanalyser som har gjorts indikerar positiva effekter och att dessa effekter är tydligast för deltagare med lägre inkomster samt för de som deltagit i större omfattning.
- Insatserna har bidragit till stärkt yrkesrelevant kompetens, ny kunskap och utvidgade nätverk för deltagande individer.
- Det har genomförts många insatser för ett hållbart arbetsliv, för breddad rekrytering samt mot diskriminering som annars inte hade genomförts.

En del av projekten inom programområdet (PO1:2) syftar till att öka samverkan och kopplingen mellan utbildning och arbetsliv. De ska även utveckla det arbetsplatsförlagda lärandet. De resultat som projekten förväntas leda till är metodutveckling när det gäller samverkan mellan branscher, utbildningssamordnare och myndigheter avseende lärande på arbetsplatsen. De ska även förbättra tillgången till lärande på arbetsplatsen och tillgodose arbetsmarknadens behov av kompetens.

De kvantitativa målsättningar som har satts upp för antalet projekt har både uppnåtts och överskridits. Med tanke på projektens natur är andra delar av måluppfyllelsen svår att uppskatta inom ramen för utvärderingen då det i mångt och mycket handlar om att bygga upp samverkan och andra strukturer påverkande åtgärder vilka ofta ger effekter först på längre sikt. Olika typer av studier som

har gjorts både inom ramen för utvärderingsarbetet (och studier som har gjorts av andra än utvärderarna) visar på en rad lyckade exempel. Utvärderarnas slutsats är även att det finns indikationer på att valideringsprojekt såsom BOSS kan ge positiva effekter på sikt.

Utmaningar och framgångsfaktorer

När det gäller genomförandet av de kompetensutvecklingsprojekt som syftar till att stärka kompetensen hos de sysselsatta (samt de som står långt ifrån arbetsmarknaden), utifrån arbetsmarknadens behov, har ett antal utmaningar och framgångsfaktorer identifierats. Utmaningarna berör bland annat att nå deltagare i privat sektor och i civilsamhället samt att nå utrikesfödda och arbetslösa. Utvärderingen har även identifierat en rad framgångsfaktorer:

- Aktivt ägarskap och engagemang i kritiska delar av organisationen såsom ledning och HR är viktiga framgångsfaktorer för utvecklingen av lärande organisationer.
- Stöd till små och medelstora företag så att de bättre kan hantera den administration som krävs för att driva projekten.
- En projektledning som har en nära relation till deltagande företag vilket kräver tid, engagemang och rätt kompetens.
- Att projektet drivs av en projektägare som har en legitim ställning bland samverkansparterna.
- Att analysfasen är tillräckligt lång och att ett gediget arbete görs med att identifiera de behov som finns.

När det gäller projekt som syftar till att öka samverkan mellan utbildning och arbetsliv visar utvärderingen att samverkansutmaningar har präglat en del av projekten. Den visar även att det finns utmaningar när det gäller att uppnå effekter på strukturnivå i relativt korta projekt. Erfarenheterna från projekten inom detta målområde visar även på en rad framgångsfaktorer:

- De projekt som lyckas väl har ofta gemensamma, och tydliga, mål för samverkan och de ser inte samverkan som ett självändamål utan som ett medel.
- I de projekt som lyckas väl finns det ofta ett starkt ägarskap från projektägaren och de olika parter som samverkar i projektet.
- Förutsättningarna för både kortsiktiga och långsiktiga resultat stärks även om projekten har en stark förankring i det utvecklingsarbete som finns hos projektägaren och hos samverkande parter.
- I de projekt som lyckas finns ofta ett nära samarbete med arbetsmarknadens parter samt involvering av HR och organisationens ledning.
- I de projekt som lyckas arbetar man ofta med olika typer av operativa aktiviteter samtidigt som man även ser framåt och arbetar med strategiutveckling.

Rekommendationer

De framgångsfaktorer som har identifierats när det gäller genomförandet av kompetensutvecklingsprojekt bör beaktas när nya projekt startas och genomförs. Utvärderarna lämnar även följande rekommendationer när det gäller kompetensutvecklingsprojekt:

- Att öka andelen ideella och privata aktörer i genomförandet av projekten.
- Att i högre utsträckning nå arbetslösa individer och utrikesfödda med kompetenshöjande insatser.
- En övergripande slutsats som kan dras om kompetensutvecklingsprojekten är att effekterna är tydligast för de individer som har lägre inkomster och för dem som deltar i högre omfattning. Denna slutsats bör omhändertas i planeringen av kommande projekt inom det här området.

Projekt som syftar till att ge stöd åt de som står långt ifrån arbetsmarknaden

Projekt som syftar till att ge stöd åt de som står långt ifrån arbetsmarknaden

Under programperioden har en av prioriteringarna inom ramen för programmet varit att ge stöd till grupper som står långt, eller särskilt långt, från arbetsmarknaden. Denna satsning har gjorts mot bakgrunden att svenskar generellt sett har en hög sysselsättning men att det finns en strukturell arbetslöshet. Den strukturella arbetslösheten är koncentrerad till grupper som har svårt att komma in på arbetsmarknaden såsom utrikes födda, personer med låg utbildningsnivå eller personer som har någon typ av funktionsnedsättning. Målsättningen är att de individer som deltar i projekten ska komma i arbete, utbildning eller närmre arbetsmarknaden.

Resultat och effekter när det gäller projekt som riktar sig till de som står långt ifrån arbetsmarknaden

Socialfonden har lyckats väl med att få till stånd projekt inom ramen för dessa målområden. Totalt har 489 projekt finansierats. De medel som har varit tilldelade har i hög utsträckning använts, vilket tyder på att det finns både ett behov och ett intresse från potentiella projektägare att driva den här typen av projekt. Arbetsförmedlingen och kommuner är vanligt förekommande projektägare och samverkanspartner när det gäller den här typen av projekt. Det är mindre vanligt förekommande att Försäkringskassan driver projekt (även om de ofta är med som samverkanspart), detsamma kan sägas om olika civilsamhällesaktörer.

Projekten har även lyckats väl med att rekrytera deltagare och de uppställda målen för antalet deltagare har antingen uppnåtts eller överskridits. Sammanlagt har 143 468 individer deltagit i projekten. Följande kännetecknar deltagarna i dessa projekt:

- När det gäller olika kategorier av deltagare kan det konstateras att programmet lyckats väl med att nå utrikesfödda. 50 procent av deltagarna i målområdet som syftar till att nå deltagare som står långt ifrån arbetsmarknaden är utrikesfödda. Hela 70 procent av deltagarna i målområdet som syftar till att nå dem som står särskilt långt ifrån arbetsmarknaden är utrikesfödda.
- Könsfördelningen är relativt jämn när det gäller de projekt som riktar sig till individer som står långt från arbetsmarknaden. Bland de projekt som riktar sig till dem som står särskilt långt från arbetsmarknaden finns en övervikt av deltagare som är kvinnor.
- Programmet har inte lyckats lika väl med att nå deltagare ur målgruppen sjukskrivna som har behov av stöd för återgång i arbete – antalet deltagare ur denna grupp är lågt i förhållande till det totala antalet deltagare. Programmet har inte heller lyckas väl med att nå målgruppen som har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Det kan bero på att Försäkringskassan medverkar i en del av projekten som samverkanspart men att det är mindre vanligt att de är projektägare.
- Till sist kan det sägas att projekten som riktar sig till individer som står långt, eller särskilt långt, från arbetsmarknaden i hög utsträckning har lyckats nå personer som har låg utbildningsnivå.

Att öka övergångarna till arbete är ett av målen när det gäller denna slags projekt. Sex månader efter avslutad insats hade nära 23 procent av deltagarna i projekten för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden kommit i sysselsättning (målet var 28 procent). Detsamma gäller för gruppen som bedömts stå särskilt långt från arbetsmarknaden (målet var 24 procent). Det betyder att de kvantitativa målen när det gäller övergångar till arbete inte har uppnåtts för dessa typer av projekt. Det kan även noteras att det finns stora skillnader mellan män och kvinnor och det är betydligt fler män än kvinnor som har gått vidare till arbete. Störst är skillnaderna när det gäller de projekt som riktar sig till de grupper som står särskilt långt från arbetsmarknaden. Resultaten visar även att utrikesfödda män är en av de grupper som har flest övergångar till arbete i de här typerna av projekt.

Att öka andelen personer som går till utbildning är även det en viktig målsättning för projekt som riktar sig till personer som står långt, eller särskilt långt, från arbetsmarknaden. Till skillnad från vad som var fallet med övergångar till arbete överträffas målet med råge för båda typerna av projekt. Målet var att minst en procent av deltagarna skulle gå till utbildning men över tio procent av deltagarna i projekt som rör personer som står långt från arbetsmarknaden uppnådde målet om övergång till utbildning. Motsvarande för de som står särskilt långt från arbetsmarknaden var nära sju procent. Till skillnad mot vad som var fallet för målsättningen om övergångar till arbete så finns könsskillnader men de är försumbara.

För de projekt som syftar till att stödja personer som står långt ifrån arbetsmarknaden finns inga målsättningar när det gäller övergångar till arbetsmarknadspolitiska program.

Vi kan dock notera att över 30 procent av deltagarna gick vidare till ett arbetsmarknadspolitiskt program. För de projekt som riktade sig till individer som står särskilt långt från arbetsmarknaden fanns målsättningen att 52 procent ska gå till ett arbetsmarknadspolitiskt program, vilket inte uppnås då cirka 33 procent gick till ett sådant program.

Projekten syftar även till att utveckla, implementera och sprida nya metoder. Även om många av projekten har uttalade ambitioner att utveckla och sprida metoder är det oklart vilka metoder som ger bäst utfall eftersom projekten och projektutvärderingarna ofta inte är riggade på ett sådant sätt att metodsäkra effektutvärderingar kan göras. Att implementeringsstrategierna är svaga och mottagarkapaciteten är begränsad bidrar även till att begränsa effekter på längre sikt av projektens metodutvecklingsarbete. Projekten syftar även till att utveckla stödet för arbetslösa och att uppnå en mer effektiv samverkan på systemnivå. Många arbetsmarknadsprojekt har arbetat med att fördjupa samverkan vilket har gynnat individer som har komplexa behov och som behöver samordnat stöd. Arbetet med att utveckla samverkan i projekten har bidragit till en ökad förståelse och kunskapsöverföring mellan organisationer även om de långsiktiga effekterna är osäkra.

Sammanfattningsvis kan det sägas att skillnaderna i resultat mellan de olika typerna av projekt som riktar sig till personer som står långt ifrån arbetsmarknaden är små. Det indikerar att det är svårt att på förhand bedöma målgrupperna och om de står "långt" eller "särskilt långt" från arbetsmarknaden. Det gäller inte minst när många av deltagarna är utrikesfödda eller nyanlända eftersom exempelvis språket kan vara ett hinder när en bedömning ska göras. De effektanalyser som har gjorts indikerar svaga eller negativa effekter på kort sikt men positiva effekter på längre sikt. Det gäller i synnerhet för utrikesfödda kvinnor.

Utmaningar och framgångsfaktorer

Projekten inom målområdet omfattar en rad olika typer av projekt samt en mångfald av metoder och målgrupper. Att deltagarmålen för dessa projekt både har uppnåtts och överträffats är en indikation på att det finns ett behov och ett stort intresse för att driva den här typen av projekt. Det som projekten har gemensamt är att de ofta bidrar med ett resursintensivt, individanpassat och nära stöd vilka bedöms vara framgångsfaktorer av utvärderarna. Utvärderingen har visat att tät samverkan samt intensiva och individanpassade insatser har bidragit till positiva effekter på individnivå. *Det innebär att Socialfondens projekt kompletterar det ordinarie utbudet genom att grupper som har behov av förstärkt stöd kan få det i ökad utsträckning och att en del grupper av personer som annars inte skulle få insatser har fått det.* Det gäller inte minst grupper som står särskilt långt från arbetsmarknaden och som ofta riskerar att inte få några insatser. Socialfonden har även haft möjlighet att mobilisera resurser för att stötta olika typer av projektägare att möta flyktingkrisen 2015, vilket även det har varit en framgångsfaktor.

Projekten inom dessa målområden har även haft en rad utmaningar att hantera. Det har, som tidigare nämnts, handlat om att man i lägre utsträckning lyckats nå sjukskrivna och personer med nedsatt arbetsförmåga. Det finns inte något enhetligt sätt att bedöma stegförflyttningar vilket gör att kunskapen om vad som fungerar för de grupper som inte går vidare till arbete eller studier fortfarande är låg. En annan utmaning är att det finns relativt stora grupper av deltagare som har låg progression trots att de fått ta del av individanpassade- och resursintensiva insatser.

Rekommendationer

Utifrån utvärderingen görs följande rekommendationer när det gäller projekt som riktar sig till de som står långt ifrån arbetsmarknaden:

- Fler projekt bör riggas på ett sätt som möjliggör metodsäker effektutvärdering av nya metoder.
- Det finns mycket kunskap från forskningen om vilka åtgärder som fungerar. Projekt inom detta område bör fokusera mer på att tillämpa sådant som konstaterats fungera. Alla projekt behöver heller inte ha ett metodutvecklande syfte.
- Mer kunskap behövs om vad som fungerar för de utsatta individer som går mellan projekt och arbetsmarknadspolitiska program utan att ha en progression.
- När det gäller projekt och insatser som riktar sig till individer som står långt från arbetsmarknaden bör insatserna inriktas mot de individer och grupper där de bedöms ge tydligast effekter och mervärden.

Projekt som syftar till att minska ungdomsarbetslösheten

Projekt som syftar till att minska ungdomsarbetslösheten

En viktig prioritering för Socialfonden har varit att ge stöd åt projekt som på olika sätt syftar till att minska ungdomsarbetslösheten. Denna prioritering gjordes mot bakgrunden att den ökade ungdomsarbetslösheten hade uppmärksammats av forskare, utredare och andra aktörer. Ungdomsarbetslöshetsfrågorna var högt upp på den politiska agendan under den tidiga delen av programperioden. Projekten mot ungdomsarbetslöshet återfinns inom två olika programområden (P02 och P03).

Resultat

Den första gruppen av projekt syftar till att verka för att unga kvinnor och män mellan 15 och 24 år, som står långt från arbetsmarknaden, kommer i arbete eller studier (målområde PO2:2). Dessa projekt har även haft ett tydligt metodutvecklande syfte. De ska bidra till att minska avhoppet från gymnasieskolan samt bidra till utvecklingen och implementeringen av nya arbetssätt. Projekten har även syftat till att uppnå ett utvecklat stöd för unga på systemnivå samt att relevanta aktörer samverkar mer effektivt på systemnivå.

Trots det stora intresset för frågor som rör ungdomsarbetslöshet har de deltagarmål som har satts upp för den här typen av projekt inte uppnåtts (tänkbara skäl till detta utfall behandlas senare i avsnittet). När det gäller deltagarna kan en tydlig könsskillnad observeras och det är betydligt fler unga män än unga kvinnor som deltar i den här typen av projekt. Något mindre än trettio procent av deltagarna var födda utanför Europa.

Sex månader efter avslutad insats hade nära 18 procent av deltagarna gått vidare till sysselsättning. Det var vanligare att unga män gick vidare till sysselsättning än vad som var fallet med unga kvinnor. Att unga arbetslösa och unga som varken arbetar eller studerar ska gå vidare till studier har varit ett viktigt mål för programmet; målet har varit att cirka 15 procent av ungdomarna som deltar i den här typen av projekt ska gå vidare till utbildning. Liksom var fallet för projekt som riktar sig till personer som står långt eller särskilt långt från arbetsmarknaden överskreds målet med råge. Över 30 procent av deltagarna gick vidare till utbildning. Något fler unga kvinnor än män gick till utbildning även om skillnaderna var små. En stor grupp ungdomar gick även vidare till ett arbetsmarknadspolitiskt program och målet om 11 procents övergång överskreds något.

De effektanalyser som har gjorts visar en svag inkomstutveckling för de unga som deltar i projekten i relation till den matchade kontrollgruppen. Den svaga inkomstutvecklingen förklaras inte av att det är en hög andel som deltar i studier men kan bero på att flertalet projekt i målområdet syftar till att förebygga avhopp snarare än att få ut unga i lönearbete. Det finns inte heller några större skillnader mellan olika kategorier av deltagare.

De insatser som projekten har erbjudit har karaktäriserats av att de är individanpassade och att de aktiviteter som de tillhandahåller är resursintensiva. Projekten har därför kompletterat ordinarie insatser. Det har framför allt skett genom att verksamheterna har kunnat fokusera på att utveckla och erbjuda uppföljning för de grupper av elever som riskerar avhopp samt att utveckla verksamheter i anslutning till skolan för dessa grupper. Projekten inom detta område har även bidragit med att lyfta upp frågor som rör bemötande, frånvaro och skolavhopp på agendan både på lokal och nationell nivå.

Den andra gruppen av projekt riktar sig till unga som varken arbetar eller studerar. De har inte fokuserat på metodutveckling utan de har uteslutande varit tillämpningsprojekt. De utgör ett eget programområde (PO3). De har syftat till att direkt påverka de deltagande individernas övergångar till arbete och studier. Medlen för dessa projekt har varit öronmärkta för deltagare bosatta i områdena Sydsverige, Norra Mellansverige och Mellersta Norrland – regioner där ungdomsarbetslösheten var hög. De rena tillämpningsprojekten har i vissa avseenden resulterat i mer positiva effekter för deltagarna än metodutvecklingsprojekten. De har även lyckats bättre när det gäller att komma upp i deltagarvolymen än vad som har varit fallet för de andra ungdomsprojekten.

Utmaningar och framgångsfaktorer

Ett skäl till skillnaden mellan dessa båda områden när det gäller deltagarrekrutering är att insatserna inom de rena tillämpningsprojekten inleddes tidigt under programperioden när det fanns ett stort intresse för frågorna. Ett annat skäl kan vara att det stora intresset som ungdomsarbetslöshetsfrågorna genererade under det tidiga 2010-talet resulterade i en mängd olika ungdomsarbetslöshets-, UVAS- och Delegationen unga till arbete-satsningar och att det därför uppstått en "mättnad" när det gäller intresset för att driva projekt som riktar sig till ungdomar. Andra tänkbara förklaringar är att högkonjunkturen minskade ungdomsarbetslösheten och att frågorna inte heller har varit prioriterade av politiken senare under programperioden. En utmaning när det gäller att driva den här typen av projekt har därför varit att intresset sviktat även om det finns ett behov av att arbeta med frågorna.

En annan utmaning som har identifierats inom ramen för utvärderingen är att gymnasieskolan är en frivillig skolform och att det bedöms vara ett institutionellt hinder i arbetet mot skolavhopp. Utvärderingen visar även att ett bra bemötande av elever som är utsatta i skolan och insatser mot skolavhopp behöver vara integrerat i skolans arbetssätt från elevernas tidiga år i skolan. En framgångsfaktor som har identifierats inom ramen för utvärderingen är att förankring i skolläring och på politisk nivå främjar långsiktiga effekter när det gäller det långsiktiga arbetet mot skolavhopp.

Rekommendationer

Utifrån arbetet med utvärderingen görs följande rekommendationer när det gäller projekt mot ungdomsarbetslöshet:

- Projekt mot skolavhopp bör inte begränsas till grundskolans senare år och gymnasiet.
- Projekt som har ett metodutvecklande syfte när det gäller skolavhopp och bemötande bör förankras i skolläring och på den politiska nivån.

